

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”.
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Działania 19. „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.
Cel projektu: Wdrażanie LSR

Raport z ewaluacji Lokalne Strategie Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” za 2016 rok

**Poleska
Dolina Bugu**

Sporządził:

Specjalista ds. koordynacji projektów *Marta Drejewicz*
Dyrektor Biura *Justyna Jellinek*

Zatwierdził:

Prezes Zarządu *Magdalena Oniszczyk*

Marzec 2017

Spis treści

1. WPROWADZENIE	3
1.1 Zakres badania i metodologia	4
1.1.1 Cel badania	4
1.1.2 Zakres badania	4
1.1.3 Kryteria ewaluacji	5
2. WDRAŻANIE LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU	5
2.1 Analiza stopnia realizacji celów i wskaźników LSR	5
Przedsięwzięcie 1.1.1 Tworzenie nowych przedsiębiorstw	8
Przedsięwzięcie 1.1.2 Rozwijanie istniejących przedsiębiorstw	9
Przedsięwzięcie 1.2.1 Rozwój infrastruktury turystycznej obszaru	10
Przedsięwzięcie 1.2.3 Rozwój przedsiębiorczości związanej z turystyką	11
Przedsięwzięcie 1.3.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej służącej inicjatywom lokalnym	12
Przedsięwzięcie 1.3.3 Wsparcie działalności artystycznej lokalnych zespołów z obszaru LGD	13
Przedsięwzięcie 1.3.4 Popularyzowanie innowacyjnych przedsięwzięć w tym dobrych praktyk związanych z ochroną środowiska zapobiegających zmianom klimatycznym	14
2.2. Analiza stopnia wykorzystania budżetu	15
2.3 Analiza jakości stosowanych procedur i kryteriów wyboru operacji	17
3. FUNKCJONOWANIE LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA „POLESKA DOLINA BUGU”	17
3.1 Analiza efektywności pracowników Biura LGD	17
3.2 Analiza jakości i efektywności świadczonego doradztwa	18
3.3 Analiza efektywności działalności LGD (aktywizacji i promocji)	20
Przedsięwzięcie 1.1.3 Aktywizacja zawodowa oraz wzrost kompetencji osób z grup defaworyzowanych w kierunku przedsiębiorczości	20
Przedsięwzięcie 1.2.2 Promocja obszaru LSR w oparciu o potencjał turystyczny i zasoby turystyczno-kulturowe	21
Przedsięwzięcie 1.3.2 Działania informacyjne, szkoleniowe oraz aktywizujące prowadzone przez LGD	21
3.4 Analiza efektywności Planu szkoleń	23
3.5 Analiza efektywności współpracy z innymi LGD oraz organizacjami	23
3. TABELA CELÓW, PRZEDSIĘWZIĘĆ I WSKAŹNIKÓW LOKALNEJ STRATEGII ROZWOJU STOWARZYSZENIA „POLESKA DOLINA BUGU”	24
4. EWALUACJA PLANU KOMUNIKACJI	29
5. WNIOSKI	31
6. SPIS TABEL	32
7. ZAŁĄCZNIKI	33

1. Wprowadzenie

Ewaluacja to obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich jego etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Często dotyczy ona procesu określenia wartości lub ważności działania, polityki lub programu.¹

Definicja ewaluacji opracowana przez Komisję Europejską w wytycznych w zakresie monitoringu i ewaluacji Europejskiego Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego² kładzie nacisk na zbadanie wpływu na zmianę otoczenia w wyniku przeprowadzonej interwencji publicznej (rozumianej jako dofinansowanie z funduszy unijnych). W dokumencie komisja podkreśla, że sama zmiana w kontekście funduszy unijnych jest generowana dwoma czynnikami: udziałem interwencji publicznej oraz czynnikami zewnętrznymi. Natomiast wpływ na otoczenie jest rozumiany jako zmiana przypisywana wyłącznie interwencji publicznej. Komisja w odniesieniu do EFS oraz EFRR zaleca właśnie „ewaluację wpływu”, która ma za zadanie zweryfikować jaką zmianę dla beneficjenta spowodowało dofinansowanie unijne. Jednakże dobra ewaluacja powinna jednocześnie odnosić swoje wyniki do danej polityki, która odnosi się do całości potencjalnych beneficjentów danego funduszu. Ponieważ to właśnie zauważone potrzeby regionu, sektora czy grupy ludzi są pierwszym czynnikiem, który uruchamia interwencję rozumianą tu jako fundusze unijne. Dlatego po upływie czasu, władze krajowe/ unijne powinny zapytać czy zidentyfikowany na początku problem został zniwelowany. Czy efekt udzielonych dofinansowań unijnych jest na tyle duży by był wyraźnie zauważalny? Innymi słowy – czy dofinansowanie okazało się pomocne.

Z kolei wytyczne krajowe opracowane przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020 definiują ewaluację jako badanie społeczno-ekonomiczne, którego celem jest oszacowanie w odniesieniu do jasno sformułowanych kryteriów (najczęściej skuteczności, efektywności, użyteczności, trafności i trwałości) jakości oraz efektów wdrażania interwencji publicznych.³

Ze względu na termin przeprowadzania badania względem programu, projektu możemy wyróżnić:

- ❖ ewaluację formatywną (**ex-ante**) – przeprowadzaną przed realizacją programu /projektu, zasadniczym celem tego typu ewaluacji jest ocena na ile planowana interwencja z punktu widzenia potrzeb (sektora, beneficjentów) oraz spójna w zakresie planowanych celów i sposobów ich realizacji, diagnoza potrzeb i oczekiwań grupy docelowej, identyfikacja potencjalnych trudności w kontekście społecznym, gospodarczym, prawnym.

¹ <http://www.ewaluacja.gov.pl>

² *Guidance Document on Monitoring and Evaluation. European Regional Development Fund and Cohesion Fund - http://ec.europa.eu/regional_policy/pl/policy/evaluations/guidance/#1*

³ Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 22.09.2015 r. w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020

- ❖ ewaluację okresową (**mid-term**), która przeprowadzana jest w trakcie wdrażania programu. Jej efektem jest wstępna ocena interwencji i dostarczenie informacji do przygotowania dokumentów dla następnego okresu realizacji programu, projektu.
- ❖ ewaluację bieżącą (**on-going**), która przeprowadzana jest w trakcie wdrażania programu, jednak w przeciwieństwie do ewaluacji mid-term nie jest określony jej dokładny moment realizacji. Ewaluacja on-going przeprowadzana jest np. w przypadku, gdy monitorowanie ujawniło odchylenia od założonych wartości wskaźników. Jej efektem jest identyfikacja barier realizacji celów.
- ❖ ewaluację końcową (**ex-post**) - przeprowadzaną po zakończeniu realizacji programu /projektu, poddającą ocenie skuteczność i efektywność interwencji, jej trafność i użyteczność, a także stopień realizacji założonych celów oraz badanie długotrwałych efektów (oddziaływania) projektu/programu. Tego typu ewaluacja może stanowić cenne źródło informacji użytecznych przy planowaniu kolejnych interwencji.

Ewaluacja realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju wdrażanej przez Lokalną Grupę Działania Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” jest to ewaluacja typu on - going. Głównym celem przeprowadzonej ewaluacji jest bieżące i systematyczne badanie ilościowe i jakościowe całości procesu wdrażania LSR oraz funkcjonowania LGD.

Badaniu poddano:

- Stopień realizacji celów i wskaźników LSR;
- Stopień wykorzystania budżetu;
- Jakość stosowanych procedur i kryteriów wyboru operacji;
- Efektywność pracowników biura LGD;
- Jakość i efektywność świadczonego doradztwa;
- Efektywność działalności LGD (aktywizacji i promocji)
- Efektywność Planu szkoleń pracowników biura i członków organu
- Efektywność współpracy z innymi LGD oraz organizacjami
- Efektywność Planu komunikacji.

1.1 Zakres badania i metodologia

1.1.1 Cel badania

Niniejszy raport ewaluacyjny ma charakter sprawozdawczy. Jego celem jest okresowa ocena wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju oraz realizacji działań Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenia "Poleska Dolina Bugu" założonych do wykonania w 2016 r. W raporcie ujęto również rekomendacje, których realizacja umożliwi wprowadzanie zmian i optymalizację wdrażania LSR oraz usprawnianie funkcjonowania LGD w kolejnych latach jej funkcjonowania.

1.1.2 Zakres badania

- przedmiotowy - przedmiotem ewaluacji są zadania zrealizowane przez Lokalną Grupę Działania w celu wypełnienia założeń określonych w Lokalnej Strategii Rozwoju;

- czasowy - raport dotyczy pierwszego roku realizacji LSR i funkcjonowania LGD (od 18.05.2016r. – 31.12.2016r.);
- przestrzenny - zakres przestrzenny raportu obejmuje obszar wszystkich gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia "Poleska Dolina Bugu" obejmujący Gminy: Miasto Włodawa, Włodawa, Wiryki, Stary Brus, Wola Uhruska, Hańsk, Hanna i Ruda-Huta, gdzie były realizowane zadania objęte LSR.

1.1.3 Kryteria ewaluacji

W trakcie analizy wzięto pod uwagę następujące kryteria ewaluacji:

- **Trafność** – oznacza adekwatność celów interwencji do zidentyfikowanych problemów grup docelowych.
- **Użyteczność** – podobnie jak w przypadku kryterium trafności określa adekwatność celów interwencji do zidentyfikowanych problemów grup docelowych, jednak analiza użyteczności jest prowadzona po zamknięciu interwencji lub w trakcie jej wdrażania.
- **Skuteczność** – określająca stopień realizacji założonych celów, skuteczność użytych działań w przełożeniu na efekty.
- **Efektywność** – stosunek poniesionych nakładów (finansowych, ludzkich, poświęconego czasu) do uzyskanych wyników i rezultatów.
- **Trwałość** - kryterium pozwalające ocenić czy pozytywne efekty/zmiany będą widoczne po zakończeniu interwencji.

Opracowanie opiera się o:

- ❖ Analizy własne Biura LGD;
- ❖ Badania ankietowe;
- ❖ Analizę realizacji budżetu;
- ❖ Analizę realizacji wskaźników poszczególnych przedsięwzięć;

2. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

2.1 Analiza stopnia realizacji celów i wskaźników LSR

Lokalna Grupa Działania „Poleska Dolina Bugu” w IV kwartale 2016 r. przeprowadziła dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy nr 1/2016 oraz nr 2/2016:

Nabór 1/2016

Czas trwania naboru: od 17 października do 15 listopada 2016 r.

Zakresy tematyczne naboru:

- 1.2.1. Rozwój infrastruktury turystycznej obszaru (limit środków 380 000,00 zł)
- 1.3.1 Rozwój infrastruktury rekreacyjnej służącej inicjatywom lokalnym (limit środków 1 750 000,00 zł)
- 1.3.3. Wsparcie działalności artystycznej lokalnych zespołów z obszaru LGD (limit środków 200 000,00 zł)

W ramach przedsięwzięcia 1.2.1 „**Rozwój infrastruktury turystycznej obszaru**” wpłynęły łącznie 2 operacje na łączną wnioskowaną kwotę 380 000,00 zł z uwzględnieniem wkładu własnego wnioskodawców stanowiącego krajowe środki publiczne. Złożone operacje zmieściły się w limicie 100% środków i zostały wybrane do dofinansowania.

W ramach przedsięwzięcia 1.3.1 „**Rozwój infrastruktury rekreacyjnej służącej inicjatywom lokalnym**” wpłynęło 9 operacji na łączną wnioskowaną kwotę 1 718 374,33 zł z uwzględnieniem wkładu własnego wnioskodawców stanowiącego krajowe środki publiczne. Złożone operacje zmieściły się w limicie 100% środków i zostały wybrane do dofinansowania.

W ramach przedsięwzięcia **1.3.3 „Wsparcie działalności artystycznej lokalnych zespołów z obszaru LGD”** wpłynęły łącznie 3 operacje na łączną wnioskowaną kwotę 312 693,45 zł, w tym:

- 1 operacja zmieściła się w limicie 100% środków i została wybrana do dofinansowania (wnioskowana kwota pomocy 199 755,45 zł),
- 1 operacja zmieściła się w limicie 150% środków (lista rezerwowa) i została wybrana do dofinansowania (wnioskowana kwota pomocy 64 095,00 zł),
- 1 operacja nie zmieściła się w limicie.

Nabór 2/2016

Czas trwania naboru: od 2 do 15 listopada 2016 r.

Zakresy tematyczne naboru:

- 1.1.1 Tworzenie nowych przedsiębiorstw (limit środków 1 760 000,00 zł)
- 1.1.2 Rozwijanie istniejących przedsiębiorstw (limit środków 1 000 000,00 zł)
- 1.2.3 Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z turystyką (limit środków 560 000,00 zł)

W ramach przedsięwzięcia **1.1.1 „Tworzenie nowych przedsiębiorstw”** wpłynęło 27 operacji na łączną wnioskowaną kwotę 2 118 427,61 zł, w tym:

- 22 operacje zmieściły się w limicie 100% środków i zostały wybrane do dofinansowania,
- 3 operacje zmieściły się w limicie środków 150% (lista rezerwowa) i zostały wybrane do dofinansowania,
- 2 operacje nie zostały wybrane do dofinansowania, gdyż otrzymały negatywną ocenę w ramach weryfikacji formalnej z powodu braku zgodności z PROW 2014-2020.

W ramach przedsięwzięcia **1.1.2 „Rozwijanie istniejących przedsiębiorstw”** wpłynęło 8 operacji na łączną wnioskowaną kwotę 1 178 136,00 zł, w tym:

- 6 operacji zmieściło się w limicie środków 100% i zostały wybrane do dofinansowania,
- 1 operacja zmieściła się w limicie 150% środków (lista rezerwowa) i została wybrana do dofinansowania,
- 1 operacja nie została wybrana do dofinansowania, gdyż otrzymała negatywną ocenę w ramach weryfikacji formalnej z powodu braku zgodności z PROW 2014-2020.

W ramach przedsięwzięcia **1.2.3 „Rozwijanie przedsiębiorczości związanej z turystyką”** wpłynęło 8 operacji na łączną wnioskowaną kwotę 1 311 229,59 zł, w tym:

- 2 operacje zmieściły się w limicie 100% środków i zostały wybrane do dofinansowania,
- 2 operacje zmieściły się w limicie 150% środków (lista rezerwowa) oraz zostały wybrane do dofinansowania,
- 4 operacje nie zmieściły się w limicie dostępnych środków.

W dniu 15.12.2016 r. wnioski wybrane do dofinansowania (do 150% limitu środków) wraz z całą dokumentacją konkursową zostały przekazane do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego.

Uwaga!

Analizując niżej przedstawione tabele obrazujące stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu należy mieć na uwadze, że na dzień 31.12.2016 r. wskaźniki zrealizowane oznaczają liczbę operacji wybranych do dofinansowania w ramach 100% limitu środków będących w trakcie weryfikacji w ZW. Na dzień 31.12.2016 r. żadna z operacji wybranych w ramach naboru 1/2016 oraz 2/2016 nie jest zakontraktowana. W związku z powyższym należy stale monitorować stan realizacji operacji, ponieważ poziom realizacji wskaźników może ulec zmianie.

Przedsięwzięcie 1.1.1 Tworzenie nowych przedsiębiorstw

Poniższa tabela obrazuje stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.1.1 *Tworzenie nowych przedsiębiorstw*:

Tabela 1 Stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.1.1 *Tworzenie nowych przedsiębiorstw*

	Stan docelowy	Aktualny stan realizacji wskaźnika	Stan realizacji w %	Pozostałe wskaźniki do realizacji
Wskaźnik produktu: <i>liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa przez osoby z grup defaworyzowanych</i>	22	0	0	22
Wskaźnik rezultatu: <i>liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)</i>	22	0	0	22
Limit środków (zł)	Indykatorywny limit środków z LSR	Wykorzystany limit środków	Wykorzystanie budżetu w %	Pozostałe środki
	1 760 000,00 zł	00,00 zł	0	1 760 000,00 zł

Uwaga!

W dniach od 02.11.2016 r. do 15.11.2016 r. został przeprowadzony nabór nr 2/2016 z zakresu rozwijania przedsiębiorczości, w tym dla zakresu 1.1.1 *Tworzenie nowych przedsiębiorstw*. Operacje wybrane do dofinansowania w ramach ww. zakresu zrealizowały wskaźnik produktu *liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa przez osoby z grup defaworyzowanych* oraz wskaźnik rezultatu *liczba utworzonych miejsc pracy* na poziomie 100%. Do dofinansowania wybrano 22 operacje do wysokości limitu środków wskazanego w LSR oraz 3 operacje do wysokości 150% limitu. W styczniu 2017 r. w wyniku kontroli administracyjnej naboru nr 2/2016 przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego wszyscy wnioskodawcy, których operacje zostały wybrane do dofinansowania, otrzymali odmowę przyznania

pomocy z powodu niezastosowania w lokalnych kryteriach wyboru obowiązkowego kryterium dotyczącego utworzenia dodatkowych miejsc pracy. W związku z zaistniałą sytuacją wskaźnik produktu oraz wskaźnik rezultatu wróciły do wartości początkowej, tj. 0. Zaplanowano niezwłoczną korektę kryteriów oraz powtórzenie naboru z zakresu 1.1.1 *Tworzenie nowych przedsiębiorstw* na pełny limit środków, tj. 1 760 000,00 zł.

Przedsięwzięcie 1.1.2 Rozwijanie istniejących przedsiębiorstw

Poniższa tabela obrazuje stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.1.2 *Rozwijanie istniejących przedsiębiorstw*:

Tabela 2 Stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.1.2 Rozwijanie istniejących przedsiębiorstw

	Stan docelowy	Aktualny stan realizacji wskaźnika	Stan realizacji w %	Pozostałe wskaźniki do realizacji
Wskaźnik produktu: <i>liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa</i>	5	6	120	-
Wskaźnik rezultatu: <i>liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)</i>	9	12	133,33	-
Limit środków (zł)	Indykatorywny limit środków z LSR	Wykorzystany limit środków	Wykorzystanie budżetu w %	Pozostałe środki
	1 000 000,00 zł	997 601,00 zł	99,76	2 399,00 zł

Wskaźniki produktu i rezultaty zostały osiągnięte na poziomie przekraczającym 100%, a budżet wykorzystano na poziomie niespełna 100%. Na liście rezerwowej operacji wybranych znajduje się jedna operacja na ustaloną kwotę pomocy 80 535,00 zł, realizująca wskaźnik rezultatu na poziomie 2. Termin na weryfikację wniosków mieszczących się w 100% limitu upływa 15 marca 2017 r., a lista rezerwowa jest aktywna do 15 czerwca 2017 r.

Przedsięwzięcie 1.2.1 Rozwój infrastruktury turystycznej obszaru

Poniższa tabela obrazuje stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.2.1 *Rozwój infrastruktury turystycznej obszaru*:

Tabela 3 Stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.2.1 *Rozwój infrastruktury turystycznej obszaru*

	Stan docelowy	Aktualny stan realizacji wskaźnika	Stan realizacji w %	Pozostałe wskaźniki do realizacji
Wskaźnik produktu: <i>liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej</i>	3	3	100	-
Wskaźnik rezultatu: <i>liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej</i>	10 000	13 030	130,3	-
Limit środków (zł)	Indykatywny limit środków z LSR	Wykorzystany limit środków	Wykorzystanie budżetu w %	Pozostałe środki
	380 000,00 zł	380 000,00 zł	100	-

Wskaźnik produktu *liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej* jest zrealizowany na poziomie 100%, gdyż w ramach realizacji operacji zostaną utworzone 3 obiekty infrastruktury turystycznej. Wskaźnik rezultatu *liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej* osiągnął poziom ponad 130 %. Budżet został wyczerpany w 100%. Brak listy rezerwowej.

Przedsięwzięcie 1.2.3 Rozwój przedsiębiorczości związanej z turystyką

Poniższa tabela obrazuje stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.2.3 *Rozwój przedsiębiorczości związanej z turystyką*:

Tabela 4 Stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.2.3 *Rozwój przedsiębiorczości związanej z turystyką*

	Stan docelowy	Aktualny stan realizacji wskaźnika	Stan realizacji w %	Pozostałe wskaźniki do realizacji
Wskaźnik produktu: <i>liczba wspartych działalności gospodarczych w zakresie usług turystycznych</i>	3	2	66,67	1
Wskaźnik rezultatu: <i>liczba utworzonych miejsc pracy w branży turystycznej</i>	3	6	200	-
Limit środków (zł)	Indykatorywny limit środków z LSR	Wykorzystany limit środków	Wykorzystanie budżetu w %	Pozostałe środki
	560 000,00 zł	399 264,31 zł	71,30	160 735,69 zł

Wartość realizacji wskaźnika produktu *liczba wspartych działalności gospodarczych w zakresie usług turystycznych* wynosi 2, co stanowi 70%. Wynika to z faktu, że kolejna operacja posiada ustaloną kwotę pomocy w wysokości 200 000,00 zł, co przekracza dostępną kwotę w ramach limitu 100% wynoszącą 160 735,69 zł. W związku z powyższym operacja ta pozostaje na liście rezerwowej i oczekuje na zwolnienie środków, a limit środków z ogłoszenia o naborze pozostaje na chwilę obecną niewykorzystany. Termin oczekiwania na zwolnienie odpowiedniej kwoty środków w ramach limitu 100% ubiega w dniu 15 czerwca 2017 r. Na liście rezerwowej operacji wybranych znajdują się dwie operacje na łączną ustaloną kwotę pomocy 322 976,00 zł, realizujące wskaźnik rezultatu na poziomie 3. Termin na weryfikację wniosków mieszczących się w 100% limitu upływa 15 marca 2017 r.

Przedsięwzięcie 1.3.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej służącej inicjatywom lokalnym

Poniższa tabela obrazuje stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.3.1 *Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej służącej inicjatywom lokalnym*:

Tabela 5 Stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.3.1 *Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej służącej inicjatywom lokalnym*

	Stan docelowy	Aktualny stan realizacji wskaźnika	Stan realizacji w %	Pozostałe wskaźniki do realizacji
Wskaźnik produktu: <i>liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej</i>	16	19	118,75	-
Wskaźnik rezultatu: <i>liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej</i>	800	25 765	3 220,63	-
Limit środków (zł)	Indykacyjny limit środków z LSR	Wykorzystany limit środków	Wykorzystanie budżetu w %	Pozostałe środki
	1 750 000,00 zł	1 718 373,33 zł	98,19	31 626,67 zł

Wskaźniki produktu i rezultatu zostały osiągnięte na poziomie przekraczającym 100%, a budżet wykorzystano na poziomie niespełna 100%.

Przedsięwzięcie 1.3.3 Wsparcie działalności artystycznej lokalnych zespołów z obszaru LGD

Poniższa tabela obrazuje stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.3.3 *Wsparcie działalności artystycznej lokalnych zespołów z obszaru LGD*:

Tabela 6 stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.3.3 *Wsparcie działalności artystycznej lokalnych zespołów z obszaru LGD*

	Stan docelowy	Aktualny stan realizacji wskaźnika	Stan realizacji w %	Pozostałe wskaźniki do realizacji
Wskaźnik produktu: <i>liczba wspartych zespołów artystycznych</i>	3	4	133,33	-
Wskaźnik rezultatu: <i>liczba nowych występów wprowadzonych do repertuaru doposażonych zespołów artystycznych</i>	3	6	200	-
Limit środków (zł)	Indykatorywny limit środków z LSR	Wykorzystany limit środków	Wykorzystanie budżetu w %	Pozostałe środki
	200 000,00 zł	199 755,00	99,88	245,00 zł

Wskaźniki produktu i rezultaty zostały osiągnięte na poziomie przekraczającym 100%, a budżet wykorzystano na poziomie niespełna 100%. Na liście rezerwowej operacji wybranych znajduje się jedna operacja na wnioskowaną kwotę pomocy 64 095,00 zł, realizująca wskaźnik rezultatu na poziomie 2. Termin na weryfikację wniosków mieszczących się w 100% limitu upływa 15 marca 2017 r., a lista rezerwowa jest aktywna do 15 czerwca 2017 r.

Przedsięwzięcie 1.3.4 Popularyzowanie innowacyjnych przedsięwzięć w tym dobrych praktyk związanych z ochroną środowiska zapobiegających zmianom klimatycznym

Realizację operacji własnej planuje się w latach 2019-2021 realizacji LSR. Wskaźnik produktu *liczba kampanii proekologicznych* - 1 oraz wskaźnik rezultatu *liczba odbiorców kampanii na temat innowacyjnych przedsięwzięć w tym dobrych praktyk związanych z ochroną środowiska zapobiegającym zmianom klimatycznym* - 20 000 osób, zaplanowano do osiągnięcia do końca 2021 roku.

Realizacja celów i wskaźników LSR w ramach poddziałania 19.2 została uruchomiona poprzez przeprowadzenie dwóch naborów wniosków na wszystkie przedsięwzięcia zaplanowane w LSR z wykorzystaniem całego indykatywnego budżetu w wysokości 5 650 000,0 zł (bez operacji własnej LGD). Dzięki szeroko zakrojonym działaniom informacyjnym w ramach naborów wpłynęły wnioski na łączną kwotę przekraczającą limit środków z ogłoszeń o naborze o przeszło 50%. Operacje wybrane do dofinansowania na dzień sporządzenia raportu realizują wskaźniki produktu na poziomie co najmniej 100% (pamiętając, że operacje wybrane są na etapie weryfikacji w ZW). W związku z koniecznością powtórzenia naboru wniosków z zakresu 1.1.1 Tworzenia nowych przedsiębiorstw stan realizacji wskaźników w tym przedsięwzięciu został z początkiem stycznia 2017 r. wyzerowany. Zaplanowano przeprowadzenie ponownego naboru wniosków z zakresu tworzenia nowych przedsiębiorstw w I kwartale 2017 r., co pozwoli na uzupełnienie wskaźników. Mimo, że LGD nie ma wpływu na weryfikację operacji przez UMWL a poprzez świadczone doradztwo ma jedynie ograniczony wpływ na realizację i rozliczenie operacji przez beneficjentów, można uznać, że dobra współpraca między UMWL, beneficjentami i LGD pozwoli na ograniczenie odmownych decyzji o przyznaniu pomocy.

2.2. Analiza stopnia wykorzystania budżetu

Poniższa tabela prezentuje stan wykorzystania budżetu przeznaczonego na wdrażanie LSR w ramach poszczególnych przedsięwzięć:

Tabela 7 Stan wykorzystania budżetu przeznaczonego na wdrażanie LSR w ramach poszczególnych przedsięwzięć

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcia	Limit środków indykatywny z LSR	Środki wypłacone	Środki zablokowane (weryfikacja/umowa)	% wykorzystania budżetu	Dostępne środki na kolejne nabory/środki niewykorzystane	
1. Wzrost konkurencyjności i atrakcyjności oraz równoważenie rozwoju społeczno - gospodarczego obszaru LSR	1.1. Wspieranie przedsiębiorczości na terenie LSR	1.1.1 Tworzenie nowych przedsiębiorstw	1 760 000,00 zł	0,00 zł	1 760 000,00 zł*	100%	0,00 zł	
		1.1.2 Rozwijanie istniejących przedsiębiorstw	1 000 000,00 zł	0,00 zł	997 601,00 zł	99,76%	2 399,00 zł	
	1.2 Wzmocnienie funkcji turystycznej obszaru	1.2.1 Rozwój infrastruktury turystycznej obszaru	380 000,00 zł	0,00 zł	380 000,00 zł	100%	0,00 zł	
		1.2.3 Rozwój przedsiębiorczości związanej z turystyką	560 000,00 zł	0,00 zł	399 264,31 zł	71,30%	160 735,69 zł	
	1.3 Poprawa warunków życia mieszkańców oraz wspieranie włączenia społecznego i aktywizacja mieszkańców na obszarze LSR	1.3.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej	1 750 000,00 zł	0,00 zł	1 718 373,33	98,19%	31 626,67 zł	
		1.3.3 Wsparcie działalności artystycznej lokalnych zespołów z obszaru LGD	200 000,00 zł	0,00 zł	199 755,00 zł	99,88%	245,00 zł	
		1.3.4 Popularyzowanie innowacyjnych przedsięwzięć w tym dobrych praktyk związanych z ochroną środowiska zapobiegających zmianom klimatycznym	50 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	0%	50 000,00 zł	
	suma:			5 700 000,00 zł	0,00 zł	5 454 993,64 zł	95,70%	245 006,36 zł

*Środki finansowe wydatkowane na realizację przedsięwzięcia 1.1.1 *Tworzenie nowych przedsiębiorstw* zostały w styczniu 2017 r. w całości uwolnione, z powodu odmowy przyznania pomocy skierowanej dla wszystkich wnioskodawców, których operacje zostały wybrane w ramach naboru 2/2016 (nieprawidłowość w kryteriach wyboru).

Jedynym źródłem finansowania zewnętrznego Strategii Rozwoju Lokalnego (LSR) Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” na okres programowania PROW 2014-2020 jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Łączna kwota wsparcia przeznaczona na realizację LSR w ramach poddziałania 19.2 *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* PROW 2014-2020 wynosi:

Tabela 8 Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

		EFROW	Krajowe środki publiczne
EURO	1 425 000,00	906 727,50	518 272,50
PLN	5 700 000,00	3 626 910,00	2 073 090,00

Szczegółowy budżet indykacyjny w złotych przedstawia się następująco:

Tabela 9 Budżet LSR

INDYKATYWNY BUDŻET LSR	
Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe PLN PROW 2014-2020
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit.b rozporządzenia nr 1303/2013)	5 700 000,00 zł
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit.c rozporządzenia nr 1303/2013)	114 000,00 zł
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit.d rozporządzenia nr 1303/2013)	1 277 500,00 zł
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit.e rozporządzenia nr 1303/2013)	100 000,00 zł
RAZEM	7 191 500,00 zł

W „Planie działania” stanowiącym załącznik nr 3 do LSR, w okresie 2016-2018 zaplanowano wydatkowanie budżetu na wdrażanie LSR w kwocie 5 650 000,00 zł. Cały budżet przeznaczony na okres 2016-2018 został uruchomiony w ramach pierwszych naborów wniosków przeprowadzonych w IV kwartale 2016 roku. Decyzja taka wynikała z konieczności sprawnego osiągnięcia postępu finansowego oraz postępu w realizacji wskaźników z uwagi na zawarte w umowie ramowej kary finansowe. W rezultacie na dzień 31.12.2016 r. budżet LSR został osiągnięty na poziomie 95,7%, przy czym całość budżetu przedsięwzięcia 1.1.1 *Tworzenie nowych przedsiębiorstw* została w styczniu 2017 r. uwolniona (odmowa przyznania pomocy przez ZW dla wszystkich beneficjentów z powodu nieprawidłowości w kryteriach wyboru). A więc stopień realizacji budżetu na dzień 04.01.2017 r. wynosił 64,82%.

Środki niewykorzystane w ramach wdrażania LSR na dzień 31.12.2016 r. wynoszą: 245 006,36 zł co stanowi 4,3%. W ramach niewykorzystanej kwoty pomocy zawiera się kwota 50 000,00 zł zaplanowana na realizację operacji własnej w okresie 2019-2021.

2.3 Analiza jakości stosowanych procedur i kryteriów wyboru operacji

Procedura wyboru i oceny operacji Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” w ramach działania 19. *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* objętego PROW na lata 2014-2020 zastosowana podczas pierwszych naborów wniosków przeprowadzonych w IV kwartale 2016 r. była skonstruowana i przeprowadzona w sposób prawidłowy, co potwierdził pozytywny wynik kontroli administracyjnej naborów.

Lokalne kryteria wyboru Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu” zostały opracowane w 2015 r. w oparciu o wnioski z analizy SWOT i konsultacje społeczne. Kryteria zostały zatwierdzone przez Zarząd Województwa w konkursie o wybór LGD w kwietniu 2016 r. i w takim brzmieniu zastosowane podczas pierwszych naborów wniosków w IV kwartale 2016 r. Kryteria okazały się trafnie dobrane i prawidłowo skonstruowane, dzięki czemu pozwoliły na wybór operacji przyczyniających się do realizacji celów strategii oraz zniwelowania słabych stron obszaru LSR. Jediną wadą kryteriów okazał się brak kryterium premiującego operacje tworzące dodatkowe miejsca pracy dla operacji z zakresu podejmowania działalności gospodarczej (kryterium obowiązkowe PROW 2014-2020), co stwierdził ZW podczas kontroli administracyjnej naboru. Zarząd Województwa uznał to za podstawę odmowy przyznania pomocy dla wszystkich beneficjentów w ramach zakresu tematycznego „Tworzenie nowych przedsiębiorstw”.

3. Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania „Poleska Dolina Bugu”

3.1 Analiza efektywności pracowników Biura LGD

W LGD Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” na umowę o pracę na stanowisku Dyrektor Biura jest zatrudniona pani Justyna Jellinek. Od dnia podpisania umowy ramowej pani Justyna Jellinek zajmowała się głównie, poza kierowaniem pracą biura Stowarzyszenia, koordynowaniem prac związanych z funkcjonowaniem LGD oraz wdrażaniem LSR, w tym świadczenie doradztwa dla mieszkańców w zakresie możliwości uzyskania wsparcia finansowego, zarówno w biurze LGD, jak i w terenie. W wyniku przeprowadzonego na przełomie czerwca i lipca konkursu wyłoniono pracownika na stanowisko Specjalista ds. koordynacji projektów, którym została pani Marta Drejewicz. Pracownika zatrudniono od dnia w którym podpisano umowę o przyznaniu pomocy na funkcjonowanie LGD, tj. od 01.09.2016 r. Pracownicy Biura uczestniczyli w szkoleniach organizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego z zakresu poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.

Okres od września do końca grudnia 2016 r. był czasem wyjątkowej pracy dla pracowników Biura. Wiązało się to z przygotowaniem do przeprowadzenia naborów wniosków na cały

indykatywny limit środków wskazany w umowie ramowej. W miesiącach wrzesień – październik 2016 r. LGD przeprowadziła 9 spotkań informacyjno – szkoleniowych na terenie obszaru LGD, w tym jedno szkolenie dedykowane osobom z grup defaworyzowanych. Następnie w okresie październik-listopad 2016 r. zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków 1/2016 i 2/2017 na łączną pulę środków w wysokości 5 650 000,00 zł. W naborach wpłynęło 57 wniosków. Pracownicy sprawowali pieczę nad przeprowadzanymi naborami oraz obsługą wniosków. Mimo presji czasu i wzmoczonego wysiłku pracownicy poradzi sobie z powierzonymi zadaniami bardzo dobrze. Zostały zachowane wszelkie terminy oraz procedury związane oceną i wyborem operacji do dofinansowania.

3.2 Analiza jakości i efektywności świadczonego doradztwa

Pracownicy biura LGD Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” udzielają bezpłatnego doradztwa dla mieszkańców obszaru LGD w zakresie aplikowania o środki z budżetu LSR. Doradztwo świadczone jest bezpośrednio w biurze LGD, telefonicznie, poprzez wiadomości e-mail, jak również w formie punktów informacji na imprezach plenerowych, szkoleń oraz spotkań informacyjnych prowadzonych na terenie obszaru LGD.

Zgodnie z §7ust. 2 Regulaminu Pracy Biura Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu”, Biuro dokonuje oceny jakości i efektywności świadczonego doradztwa z zastosowaniem następujących metod:

1. dla uczestników szkoleń organizowanych przez Biuro – ankieta oceniająca szkolenie;
2. dla beneficjentów, którzy zrealizowali projekt – ankieta monitorująca zawierająca m.in. pytania o jakość i efektywność udzielonego doradztwa;
3. dla interesantów, którym udzielono doradztwa bezpośrednio (tj. osobiście w Biurze lub poza Biurem) – zapytanie o anonimową ocenę jakości i efektywności udzielonego doradztwa;
4. podczas ewaluacji wdrażania LSR dokonywanej okresowo przez LGD – ewaluacja w zakresie jakości i efektywności udzielonego doradztwa.

Odniesienie metody wskazanej w pkt. 1

Biuro LGD w IV kwartale 2016 roku przeprowadziło łącznie 9 szkoleń z zakresu zasad ubiegania się o dotację w LGD „Poleska Dolina Bugu”. W szkoleniach uczestniczyło 180 osób – otrzymano 180 anonimowych ankiet oceniających szkolenie.

Ankieta zawierała 8 pytań:

1. Czy spotkanie poszerzyło Pana/Pani umiejętności, wiedzę?
2. Czy prowadzący był dobrze przygotowany merytorycznie do prowadzenia spotkania?
3. Czy treść była przekazywana w zrozumiały i przystępny sposób?
4. Jak ocenia Pan/Pani materiały szkoleniowe?
5. Jak ocenia Pan/Pani organizację szkolenia (sala wykładowa, sposób obsługi)?
6. Czy jest Pan/Pani zadowolony/a ze spotkania?

Ocena dokonywana była w skali 5 stopniowej:

5 –bardzo dobrze

4 – dobrze

3 – raczej dobrze

2 – słabo

1 –bardzo słabo

Wyniki ankiety prezentuje poniższa tabela:

Tabela 10 Wyniki anonimowej ankiety oceniającej doradztwo

	OCENA				
	5	4	3	2	1
Pytanie 1	122	54	4	0	0
Pytanie 2	171	7	1	1	0
Pytanie 3	156	23	1	0	0
Pytanie 4	136	41	2	1	0
Pytanie 5	133	43	3	1	0
Pytanie 6	146	31	3	0	0

Wyniki ankiety jednoznacznie wskazują na bardzo wysoki poziom zarówno merytoryczny jak i organizacyjny przeprowadzonych szkoleń.

Odnosnie metody wskazanej w pkt. 2

W 2016 r. nie wpłynęły od beneficjentów żadne ankiety monitorujące realizację operacji, ponieważ w 2016 r. nie został rozliczony jeszcze żaden projekt.

Odnosnie metody wskazanej w pkt. 3

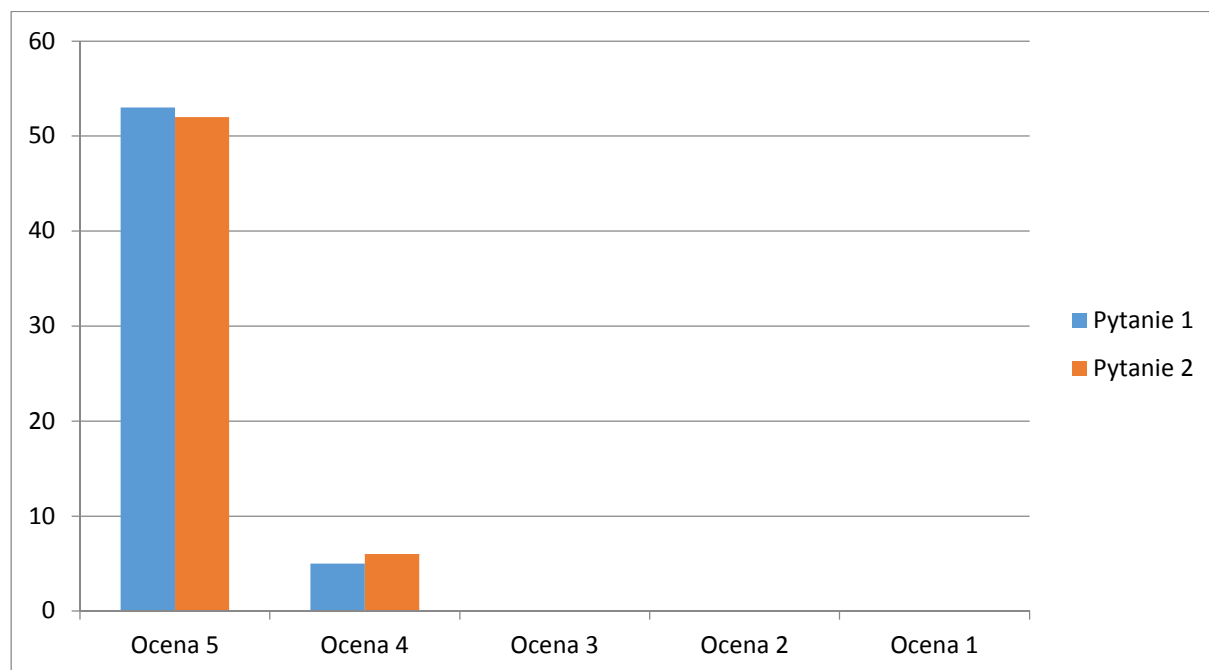
Od 18 maja 2016 r. (podpisanie umowy ramowej) do 31.12.2016 r. z doradztwa udzielanego przez pracowników Biura LGD skorzystało 78 osób. Udzielono blisko 150 porad w różnej formie. 49% osób, które uprzednio skorzystały z doradztwa, złożyło wnioski o przyznanie pomocy w czasie naborów wniosków nr 1/2016 i nr 2/2016 przeprowadzonych w IV kwartale 2016 r. 42% osób, które skorzystały z doradztwa i złożyły wnioski o przyznanie pomocy, zostały wybrane do dofinansowania w ramach podziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” PROW 2014-2020.

Każda osoba, która skorzystała z doradztwa bezpośrednio w biurze LGD, była proszona o wypełnienie anonimowej ankiety oceniającej jakość i efektywność otrzymanego doradztwa. (Formularz ankiety stanowi zał. nr 1 do raportu). Ankieta dotyczyła oceny następujących stwierdzeń:

1. Doradca uprzejmie udzielił konkretnych informacji na zadawanie przeze mnie pytania, wyrażał się zrozumiale i poświęcił mi wystarczająco dużo czasu (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo słabo, a 5 - bardzo dobrze)

2. Wiedzę doradcy dotyczącą omawianego tematu oraz poziom merytoryczny usługi oceniam na: (ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo słabo, a 5 - bardzo dobrze)

Ankieta przewidywała również możliwość opisanego swoich uwag dotyczących otrzymanego doradztwa, jednak żaden z beneficjentów nie zgłosił uwag dotyczących doradztwa. Łącznie wypełniono 58 ankiet – wyniki oceny prezentuje poniższy diagram.

Wyniki ankiety obrazują wysoką jakość oraz efektywność świadczonego doradztwa.

Odnosnie metody wskazanej w pkt. 4

Niniejszy raport ewaluacyjny dotyczy między innymi ewaluacji udzielanego doradztwa przez pracowników Biura LGD. Raport integruje rezultaty wszystkich zastosowanych metod badania jakości i efektywności udzielonego doradztwa. Na podstawie wyników, formułuje rekomendacje na przyszłość. Wyniki dla wszystkich zastosowanych metod prezentują bardzo wysokie noty, dlatego zaleca się utrzymanie jakości i efektywności doradztwa na dotychczasowym poziomie.

3.3 Analiza efektywności działalności LGD (aktywizacji i promocji)

Przedsięwzięcie 1.1.3 Aktywizacja zawodowa oraz wzrost kompetencji osób z grup defaworyzowanych w kierunku przedsiębiorczości

W ramach powyższego przedsięwzięcia LGD „Poleska Dolina Bugu” zaplanowała do realizacji wskaźnik produktu *liczba szkoleń skierowanych do przedstawicieli grup defaworyzowanych* w wymiarze 2 sztuk. Wskaźnik rezultatu dla tego przedsięwzięcia *liczba osób z grup defaworyzowanych przeszkolonych z wynikiem pozytywnym* wynosi 100 osób. LGD Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” w dniu 07.10.2016 r. przeprowadziła szkolenie dla osób z grup defaworyzowanych zainteresowanych premią na podjęcie działalności

gospodarczej. Szkolenie odbyło się w sali konferencyjnej Gościńca „Podkowa” przy ul. Kraszewskiego 3 we Włodawie. W szkoleniu uczestniczyło 58 osób. Powyższe działanie zapewniło realizację wskaźnika produktu na poziomie 50% oraz wskaźnika rezultatu na poziomie 58%. W celu osiągnięcia wskaźników w pełnym wymiarze, LGD planuje w I kwartale 2017 r. przeprowadzić kolejne szkolenie dla osób z grup defaworyzowanych.

Przedsięwzięcie 1.2.2 Promocja obszaru LSR w oparciu o potencjał turystyczny i zasoby turystyczno-kulturowe

W ramach przedsięwzięcia 1.2.2 „Promocja obszaru LSR w oparciu o potencjał turystyczny i zasoby turystyczno-kulturowe”, LGD „Poleska Dolina Bugu” zaplanowała do osiągnięcia do końca 2018 r. wskaźnik produktu *liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej* o wartości końcowej w wysokości 2 sztuk oraz wskaźnik rezultatu *liczba projektów skierowanych do przedsiębiorców i grup defaworyzowanych* o wartości końcowej w wysokości 2 sztuk. Kolejnym wskaźnikiem zaplanowanym do osiągnięcia w ramach powyższego przedsięwzięcia jest wskaźnik produktu *liczba wydanych materiałów informacyjno – promocyjnych* o wartości końcowej w wysokości 20 rodzajów oraz wskaźnik rezultatu *liczba odbiorców działań promocyjnych* o wartości końcowej w wysokości 20 000 osób. Stan realizacji wskaźników przedsięwzięcia 1.2.2 „Promocja obszaru LSR w oparciu o potencjał turystyczny i zasoby turystyczno-kulturowe” obecnie wynosi 0. Po zakończeniu zadań związanych z realizacją wskaźników z zakresu wdrażania LSR, pracownicy biura niezwłocznie zajmą się działaniami bezpośrednio związanymi z realizacją wskaźników przedsięwzięcia 1.2.2.

Przedsięwzięcie 1.3.2 Działania informacyjne, szkoleniowe oraz aktywizujące prowadzone przez LGD

W ramach powyższego przedsięwzięcia zaplanowano następujące wskaźniki do osiągnięcia do końca 2022 roku:

Wskaźniki produktu:

- *liczba spotkań informacyjno – konsultacyjnych z mieszkańcami* o wartości końcowej 15 spotkań

LGD Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” przeprowadziła w dniach od 22.09.2016 r. do 05.10.2016 r. 8 spotkań informacyjno – szkoleniowych przed organizowanymi naborami wniosków, po jednym w każdej gminie członkowskiej LGD. Przeprowadzone spotkania realizują wskaźnik na poziomie 53%. Wskaźnik będzie realizowany sukcesywnie w kolejnych okresach wdrażania LSR.

- *liczba osobodni szkoleń dla organów LGD* o wartości końcowej w wysokości 32 osobodni

W dniu 24.11.2016 r. w Hotelu Spa Rusałka w Okunince zostało przeprowadzone szkolenie dla Członków Rady z zakresu zasad dokonywania oceny i wyboru operacji do dofinansowania w ramach wdrażania LSR. Szkolenie zostało przeprowadzone przez Dyrektora biura panią

Justynę Jellinek. W szkoleniu uczestniczyło 8 Członków Rady, co realizuje wskaźnik w 25% (8 osobodni). Wskaźniki będą realizowane sukcesywnie w kolejnych okresach wdrażania LSR.

- *liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD o wartości końcowej w wysokości 20 osobodni.*

Szkolenia zewnętrzne, w których uczestniczyli pracownicy Biura LGD w 2016 roku:

- 10.06.2016 r., Lublin – szkolenie zorganizowane przez Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Lubelskiego z zakresu poddziałania 19.2 i 19.4 PROW 2014-2020. Uczestniczył Dyrektor Biura (1 osobodzień).
- 27-28.09.2016 r., Lublin – szkolenie zorganizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego z zakresu poddziałania 19.2 PROW 2014-2020. Uczestniczyli Dyrektor Biura i Specjalista ds. koordynacji projektów (3 osobodni)
- 20.12.2016 r., Lublin – szkolenie zorganizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego z zakresu poddziałania 19.2 PROW 2014-2020. Uczestniczyli Dyrektor Biura i Specjalista ds. koordynacji projektów (2 osobodni).

Obecnie wskaźnik jest zrealizowany w 30%, gdyż pracownicy biura odbyli łącznie 6 osobodni szkoleń zewnętrznych (po 3 osobodni na jednego pracownika). Wskaźniki będą realizowane sukcesywnie w kolejnych okresach wdrażania LSR.

Wskaźnik rezultatu:

- *liczba odbiorców działań informacyjnych i aktywizujących w zakresie wdrażania LSR w wysokości 20 000 osób*

Do końca grudnia 2016 r. liczba odbiorców działań informacyjnych i aktywizujących w zakresie wdrażania LSR wynosiła 14 132 osoby. Na wartość wskaźnika składa się łączna liczba uczestników 8 spotkań informacyjno – szkoleniowych przeprowadzonych w okresie jesiennym w 2016 r. (122 osoby), nakład egzemplarzy prasy „Nowy tydzień włodawski”, w którym zostało opublikowane ogłoszenie o spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych (14 000 egzemplarzy), liczba przeszkolonych Członków Rady (8 osób) oraz liczba pracowników Biura LGD (2 osoby). Wskaźnik będzie realizowany sukcesywnie w kolejnych okresach wdrażania LSR.

Wskaźnik produktu:

- *liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa o wartości końcowej w wysokości 50 podmiotów.*

Wskaźnik rezultatu:

- *liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w Biurze LGD o wartości końcowej w wysokości 30 podmiotów.*

W okresie od 18 maja 2016 r. (dzień podpisania umowy ramowej) do 31.12.2016 r. z indywidualnego doradztwa w biurze LGD „Poleska Dolina Bugu” skorzystało 78 podmiotów,

co realizuje wskaźnik produktu w 100%. Poziom realizacji wskaźnika rezultatu wynosi 16 podmiotów, co stanowi ponad 50% przy założeniu, że wszyscy wnioskodawcy wybrani do dofinansowania w ramach limitu 100%, którym uprzednio zostało udzielone doradztwo w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, podpiszą umowy z Zarządem Województwa na realizację operacji, gdyż na dzień 31.12.2016 r. wszystkie wnioski wybrane do dofinansowania znajdowały się na etapie weryfikacji przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego. Wskaźnik zostanie uzupełniony w kolejnych latach realizacji LSR.

3.4 Analiza efektywności Planu szkoleń

Szkolenia zewnętrzne, w których uczestniczyli pracownicy Biura w ramach realizacji Planu szkoleń dla pracowników Biura LGD w 2016 roku:

- 10.06.2016 r., Lublin – szkolenie zorganizowane przez Sekretariat Regionalny Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Województwa Lubelskiego z zakresu poddziałania 19.2 i 19.4 PROW 2014-2020. Uczestniczył Dyrektor Biura.
- 27-28.09.2016 r., Lublin – szkolenie zorganizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego z zakresu poddziałania 19.2 PROW 2014-2020. Uczestniczyli Dyrektor Biura i Specjalista ds. koordynacji projektów.
- 20.12.2016 r., Lublin – szkolenie zorganizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego z zakresu poddziałania 19.2 PROW 2014-2020. Uczestniczyli Dyrektor Biura i Specjalista ds. koordynacji projektów.

Udział Dyrektora biura oraz Specjalisty ds. koordynacji projektów w powyższych szkoleniach realizuje wskaźniki Planu szkoleń dla pracowników biura w 2016 r. z zakresu zasad wdrażania poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” oraz z zakresu zasad wypełniania dokumentacji aplikacyjnej do wsparcia w ramach konkursu na wybór operacji z zakresu wdrażania LSR.

Szkolenie dla Członków Rady przeprowadzane w ramach realizacji Planu szkoleń dla Członków Rady zostało przeprowadzone w 24.11.2016 r. w Hotelu Spa Rusałka w Okunince z zakresu zasad dokonywania oceny i wyboru operacji do dofinansowania w ramach wdrażania LSR. Szkolenie zostało przeprowadzone przez Dyrektora biura panią Justynę Jellinek. Szkolenie realizuje wskaźnik Planu szkoleń dla Członków Rady na 2016 r. w wyżej opisanym zakresie.

3.5 Analiza efektywności współpracy z innymi LGD oraz organizacjami

LGD Stowarzyszenie „Poleska Dolina Bugu” od 2009 r. należy do nieformalnej sieci „Porozumienie na rzecz Współpracy i Rozwoju Lubelskich Lokalnych Grup Działania”. W ramach utworzonego partnerstwa organizowane są spotkania, podczas których lubelskie Lokalne Grupy Działania wymieniają się doświadczeniami oraz współpracują w zakresie wdrażanego podejścia LEADER. Dodatkowo została założona strona na Facebook’u Lubelska Sieć LGD w celu sprawnej wymiany informacji poprzez korzystanie z forum internetowego. W 2012 r. została powołana Polska Sieć LGD – Federacja regionalnych sieci LGD”, która

skupia formalne i nieformalne sieci LGD. Polska Sieć LGD jest federacją 16 regionalnych sieci LGD, w tym lubelskiej sieci LGD. Jej celem jest budowanie platformy współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy lokalnymi grupami działania oraz ich sieciami regionalnymi oraz z innymi osobami i organizacjami związanymi z realizacją podejścia LEADER. Polska Sieć LGD jest najaktywniejszą organizacją w zakresie wdrożenia mechanizmu RLKS w Polsce, jak również aktywnie uczestniczyła w konsultacjach PROW 2014-2020 oraz na bieżąco wyrażając stanowisko polskich LGD w stanowionym prawie. Polska Sieć LGD konsultuje projekty uchwał i rozporządzeń związanych z podejściem LEADER/RLKS oraz zmianami PROW 2014-2020⁴.

3. Tabela celów, przedsięwzięć i wskaźników Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu”

Poniższa tabela prezentuje cele, przedsięwzięcia oraz wskaźniki LSR Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu”. Tabela prezentuje w sposób zbiorczy zakładany stan realizacji wszystkich wskaźników w ramach wdrażania LSR w ujęciu operacji wybranych do dofinansowania, funkcjonowania LGD, aktywizacji, wdrażania projektów współpracy oraz realizacji operacji własnej. Wskaźniki produktu dla przedsięwzięć oraz wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych mają podane wartości dla stanu początkowego na rok 2014 r., natomiast wartości stanu realizacji wskaźników prezentują wartości planowane wynikające z wniosków wybranych do dofinansowania. Dodatkowo stopień realizacji wskaźnika wyrażony został w procentach.

⁴ Biuletyn Informacyjny Polskiej Sieci LGD – www.polskasielgd.pl

Tabela 11 Tabela celów, przedsięwzięć i wskaźników Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu”

Tabela celów, przedsięwzięć i wskaźników Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu”					
1	CEL OGÓLNY	Wzrost konkurencyjności i atrakcyjności oraz równoważenie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru LSR			
1.1	CELE SZCZEGÓLWE	Wspieranie przedsiębiorczości na obszarze LSR			
1.2		Wzmocnienie funkcji turystycznej obszaru LSR			
1.3		Poprawa warunków życia mieszkańców oraz wspieranie włączenia społecznego i aktywizacja mieszkańców na obszarze LSR			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		jednostka miary	stan początkowy 2014 rok	Plan 2027 rok	źródła danych/ sposób pomiaru
W 1.1	Wskaźnik przedsiębiorczości	Podmioty gospodarki narodowej/10 000 mieszkańców	668	824	GUS
W 1.2	Wskaźnik migracji	Saldo migracji	-80	-80	GUS
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	Planowany stan wynikający z wniosków wybranych do dofinansowania	Plan 2022 rok
W 1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)	Szt.	0	12	31
	Liczba osób z grup defaworyzowanych przeszkolonych z wynikiem pozytywnym	osoba	0	58	100
W 1.2	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej	osoba	0	13 030	10 000
	Liczba odbiorców działań promocyjnych	osoba	0	0	20 000
	Liczba projektów skierowanych do przedsiębiorców i grup defaworyzowanych	Szt.	0	0	2

	Liczba utworzonych miejsc pracy w branży turystycznej (ogółem)		Szt.	0	6	3		
W 1.3	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej		osoba	0	25 765	800		
	Liczba odbiorców działań informacyjnych i aktywizujących w zakresie wdrażania LSR		osoba	0	14 132	20 000		
	Liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w Biurze LGD		osoba	0	16	30		
	Liczba nowych występów wprowadzonych do repertuaru doposażonych zespołów artystycznych		Szt.	0	6	3		
	Liczba odbiorców kampanii na temat innowacyjnych przedsięwzięć w tym dobrych praktyk związanych z ochroną środowiska zapobiegających zmianom klimatycznym		osoba	0	0	20 000		
PRZEDSIĘWZIĘCIA			Wskaźniki produktu					
			Nazwa	Jednostka miary	Wartość			
początkowa 2015 rok	Planowany stan wynikający z wniosków wybranych do dofinansowania	końcowa 2022 rok						
1.1.1	Tworzenie nowych przedsiębiorstw	Grupy defaworyzowane	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa przez osoby z grup defaworyzowanych	Szt.	0	0 (0%)	22
1.1.2	Rozwijanie istniejących przedsiębiorstw	Przedsiębiorcy	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	6 (120%)	5

1.1.3	Aktywizacja zawodowa oraz wzrost kompetencji osób z grup defaworyzowanych w kierunku przedsiębiorczości	Grupy defaworyzowane	Aktywizacja	Liczba szkoleń skierowanych do przedstawicieli grup defaworyzowanych	Szt.	0	1 (50%)	2
1.2.1	Rozwój infrastruktury turystycznej obszaru	Jednostki sektora finansów publicznych, stowarzyszenia	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej	Szt.	0	3 (100%)	3
1.2.2	Promocja obszaru LSR w oparciu o potencjał turystyczny i zasoby przyrodniczo - kulturowe	LGD, przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane	Projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	0 (0%)	2
		Odbiorcy spoza obszaru LSR, turyści	Aktywizacja	Liczba wydanych materiałów informacyjno-promocyjnych	rodzaj	0	0 (0%)	20
1.2.3	Rozwój przedsiębiorczości związanej z turystką	Przedsiębiorcy	Konkurs	Liczba wspartych działalności gospodarczych w zakresie usług turystycznych	Szt.	0	2 (67%)	3
1.3.1	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej służącej inicjatywom	Jednostki sektora finansów publicznych, stowarzyszenia, koła łowieckie	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej	Szt.	0	19 (119%)	16

	lokalnym							
1.3.2	Działania informacyjne, szkoleniowe oraz aktywizujące prowadzone przez LGD	Mieszkańcy obszaru LSR	Aktywizacja	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami	Szt.	0	8 (53%)	15
		Mieszkańcy obszaru LSR	Koszty bieżące	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Szt.	0	78 (156%)	50
		Członkowie organów LGD	Koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Osobodzień	0	8 (25%)	32
		Pracownicy LGD	Koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Osobodzień	0	6 (30%)	20
1.3.3	Wsparcie działalności artystycznej lokalnych zespołów z obszaru LGD	Stowarzyszenia, fundacje, publiczne instytucje kultury	Konkurs	Liczba wspartych zespołów artystycznych	Szt.	0	4 (133%)	3
1.3.4	Popularyzowanie innowacyjnych przedsięwzięć w tym dobrych praktyk związanych z ochroną środowiska zapobiegających zmianom klimatycznym	Mieszkańcy obszaru LGD	Projekt własny LGD	Liczba kampanii proekologicznych	Szt.	0	0 (0%)	1
SUMA						0	135 (66%)	205

4. Ewaluacja Planu Komunikacji

Poniższa tabela obrazuje stan realizacji wskaźników Planu Komunikacji od kwietnia do grudnia 2016 r., z której wynika, że wszystkie wskaźniki zostały zrealizowane co najmniej w 100%:

Tabela 12 Plan Komunikacji za okres od kwietnia do grudnia 2016 r.

Termin	Cele komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Planowane do osiągnięcia wskaźniki produktu	Stan realizacji wskaźnika na dzień 30.06.2016 r.	Planowane do osiągnięcia wskaźniki rezultatu	Stan realizacji wskaźnika na dzień 30.06.2016 r.
kwiecień – czerwiec 2016	Wsparcie doradczo-informacyjne dla wnioskodawców w zakresie aplikowania o środki z budżetu LSR	Doradztwo w biurze LGD dla beneficjentów wsparcia z zakresu przygotowywania dokumentów aplikacyjnych do konkursu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba udzielonych porad - 10 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba udzielonych porad – 10 (100%) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób/podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego w biurze LGD - 10 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób/podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego w biurze LGD – 10 (100%)
Termin	Cele komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Planowane do osiągnięcia wskaźniki produktu	Stan realizacji wskaźnika na dzień 30.09.2016 r.	Planowane do osiągnięcia wskaźniki rezultatu	Stan realizacji wskaźnika na dzień 30.09.2016 r.
lipiec - wrzesień 2016	Informowanie mieszkańców obszaru o przedsięwzięciach realizowanych przez LGD oraz o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu Lokalnej Strategii Rozwoju	Kampania informacyjno-promocyjna dotycząca głównych założeń LSR oraz zbliżających się naborów wniosków	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 ➤ Liczba ogłoszeń na tablicach w instytucjach publicznych – 10 ➤ Liczba ogłoszeń w lokalnym radiu – 1 ➤ Liczba wywieszonych plakatów i przekazanych ulotek - 500 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 (100%) ➤ Liczba ogłoszeń na tablicach w instytucjach publicznych - 10 (100%) ➤ Liczba ogłoszeń w lokalnym radiu - 1 (100%) ➤ Liczba wywieszonych plakatów i przekazanych ulotek - 500 (100%) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR i udzielania wsparcia – 1 600 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR i udzielania wsparcia – 1 600 (100%)

	Wsparcie doradczo-informacyjne dla wnioskodawców w zakresie aplikowania o środki z budżetu LSR	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Organizacja spotkań informacyjnych na temat wdrażanych przez LGD projektów oraz zasad aplikowania o dofinansowanie projektów, realizacji i rozliczania projektów, ➤ Doradztwo w biurze LGD dla beneficjentów wsparcia z zakresu przygotowywania dokumentów aplikacyjnych do konkursu 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba spotkań informacyjnych – 1 ➤ Liczba udzielonych porad – 12 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba spotkań informacyjnych - 1 (100%) ➤ Liczba udzielonych porad - 48 (400%) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób przeszkolonych – 20 ➤ Liczba osób/podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego w biurze LGD - 12 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób przeszkolonych - 58 (290%) ➤ Liczba osób/podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego w biurze LGD – 38 (317%)
Termin	Cele komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Planowane do osiągnięcia wskaźniki produktu	Stan realizacji wskaźnika na dzień 31.12.2016 r.	Planowane do osiągnięcia wskaźniki rezultatu	Stan realizacji wskaźnika na dzień 31.12.2016 r.
październik - grudzień 2016	Informowanie mieszkańców obszaru o przedsięwzięciach realizowanych przez LGD oraz o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu Lokalnej Strategii Rozwoju	Kampania informacyjno-promocyjna dotycząca głównych założeń LSR oraz zbliżających się naborów wniosków	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba ogłoszeń na stronach internetowych – 10 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba ogłoszeń na stronach internetowych – 16 (160%) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR i udzielania wsparcia – 900 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR i udzielania wsparcia – 900 (100%)
	Wsparcie doradczo-informacyjne dla wnioskodawców w zakresie aplikowania o środki z budżetu LSR	Doradztwo w biurze LGD dla beneficjentów wsparcia z zakresu przygotowywania dokumentów aplikacyjnych do konkursu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba udzielonych porad - 3 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba udzielonych porad – 88 (2 900%) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób/podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego w biurze LGD - 3 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba osób/podmiotów, które skorzystały z doradztwa świadczonego w biurze LGD – 45 (1 500%)

5. Wnioski

Analiza niniejszego raportu ewaluacyjnego obejmującego swoim zakresem okres od 18.05.2016 r. do 31.12.2016 r. nasuwa wnioski, że LGD „Poleska Dolina Bugu” efektywnie wydatkuje środki pieniężne oraz w szybkim tempie osiąga zamierzone wskaźniki celów i przedsięwzięć LSR na okres programowania 2014-2020. Wskazuje na to analiza postępu finansowego (rozumianego na potrzeby raportu jako środki zablokowane na operacje wybrane w ramach 100% limitu środków z naborów przeprowadzonych w IV kwartale 2016 r.) oraz postępu rzeczowego (rozumianego na potrzeby raportu jako wskaźniki stanowiące liczbę operacji wybranych do dofinansowania w ramach 100% limitu środków z naborów przeprowadzonych w IV kwartale 2016 r.). Realizacja wskaźników zaprojektowanych dla działania 19. *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* przebiega zgodnie z „Planem działania” stanowiącym załącznik nr 3 do Lokalnej Strategii Rozwoju, Planem Komunikacji oraz Planem Szkoleń i nie budzi zastrzeżeń w ich dalszej realizacji. Wszelkie procedury wewnętrzne LGD zostały dostosowane do obecnie obowiązujących przepisów PROW 2014-2020, które razem z wypracowaną strukturą organizacyjną stanowią spójny system wdrażania LSR. Kolejnymi krokami podjętymi przez LGD „Poleska Dolina Bugu” w ramach wdrażania LSR będzie realizacja projektów współpracy, podjęcie działań promocyjnych oraz przeprowadzenie konkursów wynikających z potrzeby uzupełnienia wskaźników i związanych z nimi działaniami informacyjnymi.

6. Spis tabel

Tabela 1 Stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.1.1 Tworzenie nowych przedsiębiorstw	8
Tabela 2 Stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.1.2 Rozwijanie istniejących przedsiębiorstw	9
Tabela 3 Stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.2.1 Rozwój infrastruktury turystycznej obszaru.....	10
Tabela 4 stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.2.3 Rozwój przedsiębiorczości związanej z turystyką.....	11
Tabela 5 Stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.3.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej służącej inicjatywom lokalnym.....	12
Tabela 6 stan realizacji wskaźników produktu i rezultatu dla przedsięwzięcia 1.3.3 Wsparcie działalności artystycznej lokalnych zespołów z obszaru LGD	13
Tabela 7 Stan wykorzystania budżetu przeznaczonego na wdrażanie LSR w ramach poszczególnych przedsięwzięć.....	15
Tabela 8 Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020.....	16
Tabela 9 Budżet LSR	16
Tabela 10 Wyniki anonimowej ankiety oceniającej doradztwo	19
Tabela 11 Tabela celów, przedsięwzięć i wskaźników Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu”	25
Tabela 12 Tabela celów, przedsięwzięć i wskaźników Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Poleska Dolina Bugu”	29

7. Załączniki

Anonimowa ocena doradztwa:

Proszę zaznaczyć ocenę w skali od 1 do 5, gdzie **1 oznacza bardzo słabo**, a **5 – bardzo dobrze**

1. Doradca uprzejmie udzielił konkretnych informacji na zadawane przeze mnie pytania, wyrażał się zrozumiale i poświęcił mi wystarczająco dużo czasu

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2. Wiedzę doradcy dotyczącą omawianego tematu oraz poziom merytoryczny usługi oceniam na:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Uwagi:

.....

.....

.....

.....